

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

Pl. Szczepański 5, 31-011 Kraków
Tel./fax (0-12) 421-75-79, 421-74-98,

E-mail: krakow@uokik.gov.pl

RKR-61-41/12/AGW- /13

Kraków, dnia 30 grudnia 2013 r.

DECYZJA Nr RKR - 54/2013

- I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie, polegające na stosowaniu niedozwolonego postanowienia umownego, wpisanego na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień uznanych za niedozwolone, tj: stosowaniu we wzorcu umowy pod nazwą „Umowa kredytu gotówkowego Nr ...” postanowienia o następującej treści:

„Bank jest uprawniony do zmiany stawek prowizji i opłat zawartych w „Taryfie”, w trakcie trwania umowy kredytu, jeśli wystąpi przynajmniej jedna z podanych poniżej przyczyn:

- a) zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, a w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,*
- b) zmiana poziomu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych bądź innych warunków makroekonomicznych,*
- c) zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank” (§ 15 ust. 2 „Umowy kredytu gotówkowego Nr ...”)*

oraz stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 11.09.2012 r.

- II. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie, polegające na wprowadzeniu w błąd:

- a) co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty

- kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty, o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy o kredycie konsumenckim) oraz
- b) co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu (poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu)

co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206) w związku z art. art. 25 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715) oraz stwierdza się zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 28.05.2013 r.

- III. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie, polegające na zastrzeżeniu obowiązku zapłaty przez konsumenta, odstępującego od umowy kredytu konsumenckiego, odsetek od całkowitej kwoty kredytu, w tym obejmującej kredytowaną prowizję i ubezpieczenie, co stanowi naruszenie art. 54 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715) oraz stwierdza się zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 28.05.2013 r.

- IV. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

nakłada się na INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie, karę pieniężną w wysokości 26.934 zł (słownie: dwadzieścia sześć tysięcy dziewięćset trzydzieści cztery złote), płatną do budżetu państwa z tytułu naruszenia zakazu określonego w art. 24 ust. 1 i ust 2 pkt 1 w/w ustawy w zakresie opisanym w **punkcie I** niniejszej decyzji.

- V. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz art. 263 § 1 i art. 264 § 1 k.p.a. w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu – postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

obciąża się INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 39,90 zł (słownie: trzydzieści dziewięć złotych dziewięćdziesiąt groszy) w terminie 14 dni od uprawomocnienia się decyzji.

UZASADNIENIE

W dniu 23.11.2012 r. – postanowieniem nr RKR-268/12 – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – zwany dalej „Prezesem UOKIK” – wszczął z urzędu, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, postępowanie w sprawie stosowania przez INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie – zwany dalej „INVEST BANK” lub „Bank”, praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w:

- I. art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie (...)”, polegającej na stosowaniu postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. o treści:
„Bank jest uprawniony do zmiany stawek prowizji i opłat zawartych w „Taryfie”, w trakcie trwania umowy kredytu, jeśli wystąpi przynajmniej jedna z podanych poniżej przyczyn:
 - a) *zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, a w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,*
 - b) *zmiana poziomu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych bądź innych warunków makroekonomicznych,*
 - c) *zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank” (§ 15 ust. 2 „Umowy kredytu gotówkowego Nr ...”);*
- II. art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie(...), polegającej na wprowadzeniu konsumentów w błąd co do:
 - a) co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty, o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy o kredycie konsumenckim) oraz
 - b) co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu (poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu)co mogło stanowić nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206) – zwanej dalej „ustawą o przeciwdziałaniu (...)” - w związku z art. 25 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715) – zwanej dalej „ustawa o kredycie konsumenckim”;
- III. art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...), polegającej na zastrzeganiu obowiązku zapłaty przez konsumenta odsetek od całkowitej kwoty kredytu, w tym obejmującej kredytowaną prowizję i

ubezpieczenie, co mogło stanowić naruszenie art. 54 ust. 1 i 4 ustawy o kredycie konsumenckim.

INVEST-BANK S.A. zawiadomiony o wszczęciu postępowania administracyjnego, pismem z dnia 14.12.2012 r. odniósł się do poszczególnych zarzutów i wniósł o umorzenie postępowania w zakresie zarzutu I oraz o wydanie decyzji zobowiązaniowej w trybie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w zakresie zarzutów drugiego i trzeciego. Bank wskazał, że akceptuje stanowisko UOKiK i że podejmuje działania zmierzające do zmiany sposobu naliczania odsetek od prowizji i ubezpieczenia poprzez zaniechanie ich naliczania w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki jak również jest gotowy zmienić zasadę prezentowania „całkowitej kwoty kredytu”. Na skutek wniesienia wniosku o wydanie decyzji zobowiązującej Bank został wezwany do uszczegółowienia swojego zobowiązania oraz wskazania działań podjętych w celu ich wdrożenia.

W odpowiedzi INVEST BANK wskazał, że odstąpi od przyjmowania założenia, że całkowita kwota kredytu to kwota kredytu, która została wypłacona konsumentowi łącznie ze skredytowanymi opłatami i prowizjami oraz przyjmie założenie, że całkowita kwota kredytu to kwota kredytu niezawierająca skredytowanych kosztów. Bank zobowiązał się do wprowadzenia w systemie informatycznym zmiany zasady wyliczania całkowitej kwoty kredytu w ten sposób, aby nie zawierała ona skredytowanych kosztów. A zatem koszty kredytu – niezależnie od tego czy zostaną przez Bank skredytowane czy też zostaną opłacone przez konsumenta ze środków własnych – będą określone w umowie kredytu wyłącznie po stronie kosztów. Ponadto w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy kredytu Bank zobowiązał się, że nie będzie naliczał odsetek od kwoty kapitału przeznaczonej na sfinansowanie kosztów kredytu. W celu wdrożenia powyższych rozwiązań Bank:

- a) opracował nowe założenia metodologii wyliczania RRSO oraz całkowitej kwoty kredytu w celu ich implementacji w systemie informatycznym Banku,
- b) przygotowuje zmianę treści obowiązujących wzorców umów kredytowych w zakresie definicji całkowitej kwoty kredytu oraz zasad naliczania odsetek w przypadku odstąpienia od umowy,
- c) przedstawił powyższe zmiany do wyceny podmiotowi zewnętrznemu, który odpowiedzialny jest za administrowanie systemem informatycznym Banku. Podmiot zewnętrzny zobowiązany został do określenia zakresu, kosztu oraz możliwych terminów wdrożenia zmian informatycznych dotyczących m.in. wyliczania RRSO i generowania przez ten system wzorców umów kredytowych. Wdrożenie zmian w systemie informatycznym Banku, będzie możliwe po zaakceptowaniu oferty przedstawionej przez podmiot zewnętrzny oraz terminów realizacji przedmiotowych zmian.

W kolejnym piśmie z dnia 26.02.2013 r. skierowanym do Prezesa UOKiK Bank przedłożył nowe wzorce umów (kredytu gotówkowego, o kredyt ratalny na zakup towarów i usług, pożyczki lombardowej) oraz regulamin udzielania kredytów na zakup towarów i usług. Ponadto przedłożył uchwałę zarządu nr 100/2013 z dnia 26.02.2013r. w sprawie wprowadzenia zmiany do „Regulaminu udzielania kredytów na zakup towarów i usług w INVEST-BANK S.A.” oraz zarządzenie Prezesa Zarządu z dnia 26.02.2013r. nr 14/2012 w sprawie wprowadzenia zmian do: „Instrukcji udzielania kredytów gotówkowych osobom fizycznym przez INVEST-BANK dla pracowników sprzedaży”, „Instrukcji udzielania i obsługi kredytów na zakup towarów i usług w INVEST-BANK S.A.” oraz do Zarządzenia nr 92/2011 z dnia 6 grudnia 2011r., na mocy którego zostaną wprowadzone nowe wzorce umowy kredytu gotówkowego, umowy o kredyt ratalny na zakup towarów i usług oraz umowy pożyczki lombardowej.

W zakresie zaproponowanych zmian odnośnie zarzutu II b Bank wskazał, że zmienił wzorce umów poprzez dodanie postanowienia o następującej treści:

„Całkowita kwota kredytu udzielonego przez Bank wynosi złotych, (słownie złotych:) – kwota nie zawiera kredytowanych przez Bank opłat i prowizji których wysokość została określona w ust. 5 oraz składki ubezpieczeniowej określonej w ust. 6 (o ile takie występują)(...)Całkowita kwota do zapłaty przez Kredytobiorcę stanowiąca sumę całkowitej kwoty kredytu określonej w ust. 1 i całkowitego kosztu kredytu określonego w ust. 8 kredytu wynosi złotych (słownie złotych:)”

W zakresie zaś zarzutu III przedsiębiorca wskazał, że zmienił wzorce umów poprzez wprowadzenie postanowienia o następującej treści: §19 ust.3 *„W przypadku uruchomienia środków z kredytu odstąpienie od umowy staje się skuteczne, jeżeli Kredytobiorca, w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy złoży „Oświadczenie o odstąpieniu od umowy” i zwróci Bankowi niezwłocznie kwotę wypłaconego przez Bank kredytu powiększoną o kwotę należnych Bankowi odsetek, która stanowi iloczyn kwoty odsetek dziennych określonych w ust. 4 i ilości dni korzystania przez Kredytobiorcę z kredytu liczonych od całkowitej kwoty kredytu od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu.”*

§19 ust.4 *„W przypadku odstąpienia od umowy, Kredytobiorca nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy z wyjątkiem odsetek za okres wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu liczonych od całkowitej kwoty kredytu, o których mowa w ust. 3 powyżej. Kwota należnych Bankowi odsetek dziennych wynosi złotych (słownie złotych).*

Następnie Bank pismem z dnia 6.03.2013r. poinformował, że zlecił firmie informatycznej Sygnity S.A. wykonanie prac informatycznych dotyczących zmiany podstawy wyliczania RRSO oraz oprogramowania nowych wzorców umów kredytowych w Systemie Obsługi Wniosków Kredytowych. W odpowiedzi na złożone przez Bank zamówienie spółka Sygnity wskazała, że w ciągu 2 miesięcy od daty złożenia zamówienia, tj. do dnia 27.04.2013r. dostarczy bankowi oprogramowanie zmian do testów. Przedsiębiorca wskazał, że z uwzględnieniem bezpieczeństwa funkcjonowania systemów informatycznych okres przeprowadzenia niezbędnych testów wyniesie około 4 tygodni od dnia otrzymania zmiany oprogramowania. Tym samym przedsiębiorca określił termin wykonania zobowiązania na dzień 28.05.2013 r.

W wyniku przeprowadzonej analizy treści złożonego zobowiązania odnoszącego się do zarzutu nr III dotyczącego naruszenia przepisów odnoszących się do odstąpienia konsumenta od umowy kredytu konsumenckiego poprzez zastrzeżenie obowiązku zapłaty przez niego odsetek od całkowitej kwoty kredytu, w tym obejmującej kredytowaną prowizję i ubezpieczenie, zastrzeżenia Prezesa UOKIK wzbudziła treść zmienionych wzorców „Umowy kredytu gotówkowego” (par. 19 ust. 3) oraz „Umowy pożyczki lombardowej” (par. 14 ust. 3). Z treści zaproponowanych zmian wynikało, że odstąpienie od umowy kredytu staje się skuteczne, gdy zostaną spełnione kumulatywnie dwie przesłanki, tj. konsument złoży oświadczenie o odstąpieniu od umowy oraz zwróci bankowi kwotę kredytu. W ocenie Prezesa UOKIK skuteczność złożonego oświadczenia woli o odstąpieniu od umowy nie może być uzależniona od zwrotu kwoty kredytu. W piśmie do Banku Prezes UOKIK wskazał, że obowiązek zwrotu udostępnionego kredytu jest w tym przypadku bezdyskusyjny z racji tego, że wynika wprost z art. 54 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim. Jednakże zwrot kwoty udostępnionego kredytu nie stanowi przesłanki skuteczności odstąpienia od umowy przez konsumenta. Zaproponowana zmiana o takiej treści nie mogła zostać zaakceptowana przez

Prezesa UOKIK, dlatego Bank został wezwany do przedłożenia nowego brzmienia kwestionowanych zapisów, tj. par. 19 ust. 3 „Umowy kredytu gotówkowego” oraz par. 14 ust. 3 „Umowy pożyczki lombardowej” oraz określenia terminu wprowadzenia zmian w życie.

W odpowiedzi na wezwanie INVEST-BANK S.A. pismem z dnia 21.05.2013r. przesłał zmienione w powyższym zakresie wzorce umów i wskazał, że nowe wzorce umów będą obowiązywały od dnia 28.05.2013r. Zaproponowana treść postanowienia posiada następujące brzmienie:

„3. W przypadku uruchomienia środków z kredytu, Kredytobiorca ma prawo do odstąpienia od umowy w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy poprzez złożenie „Oświadczenia o odstąpieniu od umowy”. W takim przypadku Kredytobiorca zobowiązany jest zwrócić Bankowi w terminie określonym w ust. 5 kwotę wypłaconego przez Bank kredytu powiększoną o kwotę należnych Bankowi odsetek, zgodnie z ust. 4.

4. W przypadku odstąpienia od umowy, Kredytobiorca nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu liczonych od całkowitej kwoty kredytu. Kwota należnych Bankowi odsetek dziennych wynosi ...złotych (słownie złoty:)

5. Zwrotu kwoty udzielonego kredytu wraz z należnymi Bankowi odsetkami Kredytobiorca powinien dokonać w terminie 30 dni od dnia złożenia „Oświadczenia o odstąpieniu od umowy.”

Bank wezwany do określenia czy planuje zmienić (aneksować) zawarte do tej pory umowy z konsumentami w zakresie objętym zobowiązaniem w piśmie z dnia 09.07.2013 r. wskazał, że w jego ocenie aneksowanie zawartych już umów konsumenckich w celu poinformowania kredytobiorców, iż został zmieniony sposób wyliczenia RRSO oraz proporcji między całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu może być dla konsumentów mylące lub źle przez nich zrozumiane. Nowa wartość RRSO oraz proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu nie przekłada się bowiem w żaden sposób na zmianę wysokości zobowiązania finansowego danego kredytobiorcy, a stanowi element informacyjny istotny dla konsumenta na etapie, kiedy podejmie on decyzję o zaciągnięciu kredytu w danym banku. Biorąc powyższe pod uwagę Bank stoi na stanowisku, że modyfikacja umów o kredyt zawartych przed 28.05.2013 r. w zakresie, o którym mowa w zarzucie IIa i IIb postanowienia o wszczęciu postępowania, wydaje się zbędna, gdyż nie będzie skutkowała żadną wymierną korzyścią dla konsumenta. Jednocześnie w zakresie zarzutu III postanowienia o wszczęciu postępowania, tj. naruszenia przepisów dotyczących odstąpienia konsumenta od umowy kredytu poprzez zastrzeżenie obowiązku zapłaty odsetek od „całkowitej kwoty kredytu”, w tym obejmującą kredytowaną prowizję i ubezpieczenie, Bank poinformował, że od dnia 28.05.2013 r. w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy kredytu stosuje praktykę naliczania odsetek zgodną z wymogami przepisów prawa. Od tej daty wszyscy konsumenci, w stosunku do których nie upłynął jeszcze termin na odstąpienie od umowy, mają zagwarantowane, iż w przypadku odstąpienia od umowy odsetki zostaną naliczone od kwoty kredytu nieuwzględniającej skredytowanych kosztów kredytu. Wobec powyższego, w ocenie Banku, modyfikacja umów w odniesieniu do konsumentów, którym nie przysługuje już prawo do odstąpienia od umowy kredytu jest bezzasadna i mogąca wprowadzać konsumentów w błąd.

W kolejnym piśmie z dnia 21.08.2013r. INVEST-BANK przedłożył kopie umów kredytu konsumenckiego zawartych po dniu 28.05.2013r. wraz z formularzami informacyjnymi, z których wynika, że proponowane przez przedsiębiorcę zmiany odnośnie zarzutów zawartych w punktach II i III sentencji niniejszej decyzji weszły w życie w dniu 28.05.2013r.

W toku postępowania postanowieniem nr RKR-12/2013 z dnia 21.01.2013r. Prezes UOKIK zaliczył w poczet dowodów informacje uzyskane w postępowaniach wyjaśniających toczących się pod sygnaturą DDK-405-9/12/JOB oraz RKR-403-10/12/. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego pismem z dnia 15.10.2013 r. zawiadomiono Bank o zakończeniu zbierania materiału dowodowego. W wyznaczonym terminie Bank skorzystał z prawa zapoznania się ze zgromadzonym materiałem dowodowym.

Prezes UOKIK ustalił następujący stan faktyczny:

INVEST-BANK S.A. z siedzibą w Warszawie został wpisany do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 7.03.2002r. pod numerem 0000096937. W toku niniejszego postępowania badaniu poddano wzorce umów o kredyt konsumencki stosowane przez INVEST-BANK S.A., tj. wzorzec umowy o kredyt gotówkowy, kredytu ratalnego na zakup towarów i usług oraz pożyczki lombardowej.

Ustalono, że we wzorcu „Umowy o kredyt gotówkowy Nr ...” znajdowało się następujące postanowienie:

„Bank jest uprawniony do zmiany stawek prowizji i opłat zawartych w „Taryfie”, w trakcie trwania umowy kredytu, jeśli wystąpi przynajmniej jedna z podanych poniżej przyczyn:

- a) zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, a w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,*
- b) zmiana poziomu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych bądź innych warunków makroekonomicznych,*
- c) zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank” (§ 15 ust. 2 „Umowy kredytu gotówkowego Nr ...”)*

które jest tożsame z klauzulą wpisaną do Rejestru pod pozycją **3181** na podstawie wyroku Sądu Okręgowego Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – zwanego dalej „SOKIK” z dnia 14.12.2010r. (sygn. akt XVII AmC 426/09) o treści:

„Bank zastrzega sobie prawo do zmiany cennika w okresie obowiązywania umowy kredytu, jeżeli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:

- 1) zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, w szczególności podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,*
- 2) zmiana poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych,*
- 3) zmiana zakresu lub formy świadczonych usług”*

Bank zaniechał stosowania tej klauzuli w dniu 11.09.2012r. na podstawie zarządzenia nr 76/2012 Prezesa Zarządu z dnia 11.09.2012r. W chwili obecnej problematyka zmiany stawek opłat lub prowizji w trakcie trwania umowy została uregulowana w § 15 ust. 2 wzorca umowy pod nazwą: „Umowa kredytu gotówkowego” w brzmieniu: „Bank, w trakcie trwania umowy, może zmienić stawki opłat i prowizji określone w Taryfie w zakresie:

- 1) obniżenia opłat lub prowizji, uzupełnienia o opłaty lub prowizje od nowych/zmodyfikowanych usług lub czynności bankowych-w każdym czasie,*
- 2) podwyższenia opłat lub prowizji, w ciągu 6 miesięcy od wystąpienia przynajmniej jednej z poniższych okoliczności:*

- a) *zmiany lub wprowadzenia nowych przepisów prawa lub wytycznych organów nadzoru odnoszących się do wykonywania umowy, w zakresie opłat lub prowizji pobieranych na rzecz organów administracji państwowej, samorządowej i sądów lub w zakresie nowych czynności lub nowej formy wykonywania takiej usługi przez ww. podmioty, proporcjonalnie do wzrostu w takiej sytuacji faktycznych kosztów ponoszonych przez Bank*
- b) *wzrostu faktycznych kosztów ponoszonych przez Bank w związku ze świadczeniem usługi na podstawie umowy lub wzrostu pracochłonności takiej usługi proporcjonalnie do wzrostu tych kosztów,*
- c) *wzrostu stopy rezerwy obowiązkowej od depozytów ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej o co najmniej 0,1 punktu procentowego, przy czym zmiana którejkolwiek pozycji w Taryfie następuje proporcjonalnie do wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank i nie więcej niż 100% w stosunku do dotychczasowej wysokości pozycji w taryfie.”*

Bank udzielając pożyczek w niektórych przypadkach (zgodnie z dyspozycją klienta w tym zakresie) kredytuje również prowizję za ich udzielenie oraz opłatę za ubezpieczenie kredytobiorcy, uwzględniając kredytowane koszty pożyczki (w tym prowizję czy opłatę za ubezpieczenie) zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak i całkowitych kosztach kredytu. Bank zaznaczył, że nie jest to rozwiązanie obligatoryjne, a ostateczna decyzja zostaje podjęta przez konsumenta. To konsument każdorazowo określa czy należne Bankowi prowizje, opłaty, koszty ochrony ubezpieczeniowej pokryje ze środków własnych, czy też skorzysta z możliwości ich sfinansowania przez Bank. W toku postępowania ustalono również, że w przypadku odstąpienia przez kredytobiorcę od umowy w ustawowym 14-dniowym terminie od dnia jej zawarcia, Bank pobiera odsetki nie tylko od udostępnionej kwoty kredytu, ale także od kwoty kredytu obejmującej prowizję lub ubezpieczenie.

Odnośnie zarzutu wprowadzania konsumentów w błąd do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna uwzględniać kredytowane koszty kredytu należy zwrócić uwagę na różnice w proporcjach. W przypadku, gdy oferty dwóch kredytodawców nie różnią się od siebie, a pierwszy kredytodawca uwzględnia kredytowaną prowizję zarówno w całkowitej kwocie kredytu jak i w całkowitym koszcie kredytu, a drugi kredytodawca uwzględnia taką prowizję jedynie w całkowitym koszcie kredytu, to w efekcie konsument uzyska wprowadzającą w błąd informację, że proporcje całkowitego kosztu i całkowitej kwoty pierwszego kredytu są korzystniejsze, niż w przypadku drugiego kredytu (wskazany przykład jest również aktualny dla toku rozumowania przyjętego przez kredytobiorcę na potrzeby obliczania Rzeczywistej Rocznej Stopy Oprocentowania – zwanej dalej „RRSO”). Uwzględnienie kwoty kredytowanej prowizji w całkowitym koszcie kredytu prowadzi do błędnego ukazania wspomnianych proporcji nawet jeśli RRSO została obliczona w sposób prawidłowy (konsument otrzymuje bowiem sprzeczne informacje, co utrudnia mu podjęcie racjonalnej decyzji).

Bank w ramach niniejszego postępowania oświadczył, iż w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy, nalicza odsetki za faktyczny okres wykorzystania kredytu od całkowitej kwoty kredytu określonej w zawartej z konsumentem umowie. Wskazać jednak należy, iż przedsiębiorca w całkowitą kwotę kredytu wlicza nie tylko sumę środków pieniężnych udostępnionych konsumentowi, którą może dowolnie rozdysponowywać, ale również koszty kredytu w postaci prowizji oraz opłaty z tytułu ustanowienia ubezpieczenia. Taka sytuacja ma miejsce w momencie, w którym to konsument nie reguluje kosztów kredytu ze swoich środków zewnętrznych, tylko pokrywane są one z udostępnionej przez Bank kwoty

w ramach umowy o kredyt konsumencki. Z powyższego wynika, iż praktyka określona w niniejszym zarzucie jest bezpośrednio skorelowana ze stwierdzoną praktyką w pkt II sentencji niniejszej decyzji. To właśnie nieprawidłowe wyliczanie wartości całkowitej kwoty kredytu powoduje to, że przy odstąpieniu konsumenta od umowy w ustawowym terminie 14 dni naliczane są odsetki również od kosztów ustanowienia kredytu.

Przy takim działaniu konsument jest obciążany odsetkami nie tylko od rzeczywistej kwoty, którą może dowolnie dysponować w ramach udostępnionego kredytu, ale również odsetkami naliczanymi od kosztów uzyskania kredytu, które jest zobowiązany zapłacić przedsiębiorcy i które pobierane są przez Bank w momencie uruchomienia kredytu. W ocenie Prezesa UOKIK przedsiębiorca jest uprawniony jedynie do naliczania odsetek za środki udostępnione konsumentom, którymi mogą oni świadomie i dowolnie rozporządzać. W przypadku odstąpienia od umowy uważana jest ona za niezawartą, a to, co strony już świadczyły ulega zwrotowi. Odstąpienie takie ma moc wsteczną, powodując nie tyle wygaśnięcie umowy, ale powrót do stanu, jaki istniał przed jej zawarciem (*ex tunc*), a przedsiębiorcy nie należy się nic ponad to, co wskazuje ustawodawca. W takiej sytuacji Bank nie może żądać od konsumenta zapłaty kosztów związanych z udzieleniem kredytu, gdyż te nie są już mu należne, a ich „zwrot” nastąpił w chwili uruchomienia kredytu na rachunek wskazany w umowie kredytu z tego rachunku. Konsument nie mógł więc dysponować tymi środkami, które zostały przeznaczone na prowizję oraz ubezpieczenie i potrącone przez Bank z kwoty udzielonej pożyczki. Przedsiębiorcy nie przysługuje więc prawo do żądania zwrotu tak pobranych opłat, a tym samym nie ma możliwości żądania odsetek od tych kwot. A zatem w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki, w przypadku pokrycia opłat związanych z udzieleniem kredytu ze środków udzielonego kredytu, Bankowi służy jedynie prawo żądania zwrotu środków pieniężnych wypłaconych kredytobiorcy pomniejszonych o koszty udzielonego kredytu, tj. prowizji i ubezpieczenia.

W toku przeprowadzonego postępowania ustalono, że przychody INVEST-BANK S.A. w 2012 roku wyniosły [tajemnica przedsiębiorstwa] zł. Osiągnięty w 2012 roku przychód Banku ustalono na podstawie rachunku zysku i strat w roku podatkowym 2012.

Mając powyższe ustalenia na uwadze Prezes UOKIK zważył, co następuje:

Interes publicznoprawny

W pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie, czy w okolicznościach przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego. Zgodnie z przepisem art. 1 ust. 1 i ust. 2 ustawy o ochronie (...), celem regulacji w niej przyjętej jest zapewnienie rozwoju i ochrony konkurencji, a także podejmowana w interesie publicznym ochrona przedsiębiorców narażonych na stosowanie praktyk ograniczających konkurencję i ochrona interesów konsumentów. Ustawa o ochronie (...) ma zatem charakter publicznoprawny i służy ochronie interesu ogólnospołecznego; w odniesieniu do przedsiębiorców chroni konkurencję, a w odniesieniu do konsumentów ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. Instrumenty w niej przewidziane mogą być stosowane jedynie wówczas, gdy na skutek działań sprzecznych z przepisami prawa naruszony został interes publiczny. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy określonymi działaniami dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy wywołują one na rynku niekorzystne zjawiska (wyrok Sądu Antymonopolowego z dn. 24.10.1991r., sygn. akt XV Amr 8/90).

Zdaniem Prezesa UOKiK rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy na podstawie umów kredytu konsumenckiego korzystają lub będą korzystać z usług świadczonych przez Bank. Objęte zarzutem działanie Banku wymierzone jest w szeroki krąg uczestników rynku, ponieważ jest ono skierowane do członków określonej zbiorowości tj. wszystkich rzeczywistych i potencjalnych odbiorców świadczonych przez Bank usług. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów, co oznacza, iż naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. W tym stanie rzeczy uznać należy, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie przez Bank interesu publicznoprawnego, co uzasadnia ocenę jej zachowania na rynku w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie (...) zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Stosownie do art. 24 ust. 2 ww. ustawy przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności:

- 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.);
- 2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
- 3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

Art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie (...) przewiduje natomiast, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Konsumentem w rozumieniu ww. ustawy jest osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, zgodnie z art. 22¹ Kodeksu cywilnego w związku z art. 4 pkt 12 ustawy o ochronie (...).

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Uznanie określonego działania przedsiębiorcy za niezgodne z zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wymaga wykazania, że spełnione zostały kumulatywnie następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie (...),
- praktyka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów,
- zachowanie przedsiębiorcy nosi znamiona bezprawności.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 ustawy o ochronie (...) przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Zgodnie z przepisem art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. INVEST-BANK S.A. jest spółką prawa handlowego wpisaną do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą polegającą m.in. na wykonywaniu czynności bankowych oraz świadczeniu usług w zakresie pośrednictwa pieniężnego. Nie ulega zatem wątpliwości, że INVEST-BANK S.A. posiada status

przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie (...) i tym samym przy wykonywaniu działalności gospodarczej Bank podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, a jego działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie (...) nie definiuje pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, stąd przy ustalaniu jego treści należy odwołać się do orzecznictwa sądowego. Należy przyjąć, że interesem, który podlega ochronie na podstawie art. 24 ww. ustawy jest interes prawny, rozumiany jako określone potrzeby konsumenta uznane przez ustawodawcę za godne ochrony. Działanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów wtedy, gdy wywołuje negatywne skutki w sferze ich praw i obowiązków. Wskazówki co do tego, jak należy pojmować zbiorowy interes konsumentów zawarte są natomiast w art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie (...), który stanowi, że nie jest zbiorowym interesem suma indywidualnych interesów konsumentów. W wyroku z dnia 10.04.2008r. (sygn. akt III SK 27/07) Sąd Najwyższy wskazał, iż wystarczające dla stwierdzenia, że ma miejsce naruszenie zbiorowych interesów konsumentów powinno być ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów) wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów za pomocą wspólnego dla nich kryterium. W ww. wyroku Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, iż sformułowanie: „nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów” należy rozumieć w ten sposób, że liczba indywidualnych konsumentów, których interesy zostały naruszone nie decyduje o tym, czy dana praktyka narusza zbiorowe interesy konsumentów. Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest bowiem takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy w taki sposób, iż potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy.

Zgodnie z powołanym wyrokiem Sądu Najwyższego przez interes zbiorowy należy rozumieć zatem interes dotyczący konsumentów jako określonej zbiorowości. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów ma miejsce wówczas, gdy negatywnymi skutkami działań przedsiębiorcy dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, mających status konsumentów. Do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów konieczne jest, żeby działanie przedsiębiorcy było skierowane nie do konkretnej osoby, lecz do grupy adresatów wyodrębnionych za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Działanie o takim charakterze jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa nie tylko w odniesieniu do konkretnych konsumentów, lecz wobec każdego z członków danej zbiorowości. Przy tym zaistnienie przesłanki naruszenia zbiorowego interesu konsumenta nie jest bezpośrednio uzależnione od liczby konsumentów, których interesy zostały rzeczywiście naruszone wskutek działań przedsiębiorcy. Istotne jest to, że przedmiotowe działanie może zagrozić, przynajmniej potencjalnie, interesom pewnego kręgu nieprofesjonalnych uczestników rynku.

Bezprawność działań

Ostatnią z przesłanek, jakie należy rozważyć w celu udowodnienia naruszenia zakazu określonego w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...), jest bezprawność podejmowanych przez przedsiębiorcę zachowań. Bezprawność ujmowana jest jako

sprzeczność z obowiązującymi przepisami prawa. Praktyki przedsiębiorcy, by zakwalifikować je jako naruszające zbiorowe interesy konsumentów „muszą być zatem wymierzone w uprawnienia, jakie konsumentom przyznają obowiązujące przepisy prawa”¹.

Porządek prawny, którego naruszenie może wypełniać dyspozycję art. 24 ustawy o ochronie (...), obejmuje normy prawa powszechnie obowiązującego, a także nakazy i zakazy wynikające z zasad współzycia społecznego i dobrych obyczajów². Same przepisy ustawy o ochronie (...) nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Art. 24 tej ustawy nie ma samodzielnego znaczenia prawnego, lecz powinien być interpretowany oraz stosowany w określonym kontekście normatywnym. W związku z tym, w celu konkretyzacji przesłanki bezprawności należy sięgnąć do przepisów innych ustaw. Na ich podstawie możliwe jest dokonanie oceny działań przedsiębiorcy w aspekcie ich zgodności z prawem³.

W art. 24 ust. 2 ustawodawca wskazał przykładowe rodzaje praktyk, które naruszają zbiorowe interesy konsumentów, zaliczając do nich stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji. Katalog ten nie jest jednak wyczerpujący. Ustawodawca posłużył się tutaj terminem „w szczególności”, co oznacza, że ma on charakter przykładowy. Zamiarem ustawodawcy było uznanie za praktykę określoną w art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie (...) działań, które naruszyły przepisy innych aktów prawnych. Oprócz praktyk wskazanych bezpośrednio przez ustawodawcę w ustawie o ochronie (...) „za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów można uznać zachowania naruszające przepisy innych ustaw, które nakładają na przedsiębiorcę określone obowiązki względem konsumenta”. Zdaniem Sądu Najwyższego zachowania takie (...) stanowią bowiem jednocześnie zachowania bezprawne i skutkują zniesieniem, ograniczeniem lub zniekształceniem praw konsumentów, wpływając tym samym na chronioną przez przepis obowiązującego prawa sferę ich interesów⁴. Podkreślenia wymaga także fakt, że bezprawność jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga zatem kwestia, czy zachowanie przedsiębiorcy było zgodne, czy też niezgodne z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. O bezprawności działania decyduje całokształt okoliczności konkretnego stanu faktycznego⁵. Dla stwierdzenia bezprawności działania przedsiębiorcy bez znaczenia pozostaje ponadto strona podmiotowa czynu, a zatem wina sprawcy (w znaczeniu subiektywnym, oznaczającym wadliwość procesu decyzyjnego sprawcy) i stopień tej winy (umyślność bądź nieumyślność), a także świadomość istnienia naruszonych norm prawnych.

Prezes UOKIK może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie (vide: Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 19.12. 2003r., sygn. akt III CZP 95/03, Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyrokach z dnia 29.09.2005r., sygn. akt VI ACa 381/05, oraz z dnia 2.12.2005r., sygn. akt VI ACa 760/05). Zgodnie ze stanowiskiem SOKIK wyrażonym w wyroku z dnia 25.05.2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul

¹ Uchwała SN z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06), OSNP 2007/1-2/35. Por. również: M. Szydło: Publicznoprawna ochrona zbiorowych interesów konsumentów, Monitor Prawniczy nr 2004/17/791.

² Wyrok SOKIK z dnia 13 listopada 2007 r. (sygn. akt XVII AmA 45/07).

³ Por. wyrok SOKIK z dnia 23 czerwca 2006 r. (sygn. akt XVIII AmA 32/05).

⁴ Uchwała SN z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06), OSNP 2007/1-2/35

⁵ Wyrok SN z dnia 8 maja 2002 r. (sygn. akt I PKN 267/2001)

niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Trafność wyżej opisanego stanowiska potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dn. 13.07.2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06).

Wynikająca z art. 479⁴⁵ § 3 k.p.c. jawność rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oznacza, że od chwili wpisania do niego określonego postanowienia zakazane jest stosowanie tożsamych postanowień w obrocie konsumenckim i nikt nie może zasłaniać się nieznajomością dokonanych wpisów. Rejestr postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone jest prowadzony przez Prezesa UOKiK. Rejestr ten jest powszechnie dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pod adresem www.uokik.gov.pl. Powyższe uzasadnia stwierdzenie, że przedsiębiorca był z mocy prawa zobowiązany do powstrzymania się od stosowania ww. postanowień, które uznano za tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru. Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów i bezprawność działań przedsiębiorcy zostaną poniżej omówione dla poszczególnych zarzutów.

Ad pkt I sentencji decyzji

Przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że zakwestionowane przez Prezesa UOKiK zapis wzorców umów stosowanych przez Bank przy świadczeniu usług, jest tożsamy z treścią postanowienia uznanego za niedozwolone prawomocnym wyrokiem SOKiK wymienionym w niniejszej decyzji i wpisanym do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

W ocenie Prezesa UOKiK postanowienie wskazane w pkt I sentencji decyzji o treści:

„Bank jest uprawniony do zmiany stawek prowizji i opłat zawartych w „Taryfie”, w trakcie trwania umowy kredytu, jeśli wystąpi przynajmniej jedna z podanych poniżej przyczyn:

- a) zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, a w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,*
- b) zmiana poziomu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych bądź innych warunków makroekonomicznych,*
- c) zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank” (§ 15 ust. 2 „Umowy kredytu gotówkowego Nr ...”)*

jest tożsamy z treścią postanowienia wpisanego do Rejestru pod pozycją 3181. Powyższe postanowienie pozwala Bankowi w każdym czasie dokonywać jednostronnej zmiany opłat lub prowizji zawartych w taryfie opłat. Użycie sformułowania „w szczególności” powoduje, że zmiana dowolnych okoliczności może skutkować oświadczeniem kredytodawcy o zmianie warunków umów. W wyroku z dn. 14.12.2010r. SOKiK (sygn. akt XVII AmC 426/09) uznał za niedozwolone postanowienie o treści:

„Bank zastrzega sobie prawo do zmiany cennika w okresie obowiązywania umowy kredytu, jeżeli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:

- 1) zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,*
- 2) zmiana poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych,*

3) *zmiana zakresu lub formy świadczonych usług.*”

Postanowienie to zostało w dn. 15.05.2012r. wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, pod pozycją nr 3181. W uzasadnieniu ww. wyroku SOKIK wyjaśnił, że przedmiotowe postanowienie przyznaje Bankowi możliwość do dokonywania zmian opłat i prowizji zawartych w cenniku praktycznie w dowolnie wybranym momencie, gdyż przesłanki zmiany zostały określone tak szeroko, że w każdej chwili Bank może uznać, że jedna z nich została spełniona. INVEST-BANK podkreślił, że niektóre przesłanki wskazane w klauzuli ziszcza się stale – dotyczy to chociażby zmiany parametrów rynkowych czy zmiany poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych. Parametry rynkowe są bardzo różne (prawne, ekonomiczne, socjologiczne itp.) i tylko od oceny Banku zależy, jakie w konkretnej sytuacji mogą mieć zastosowanie. Parametry te zmieniają się ciągle. Ponadto kwestionowana klauzula posługuje się sformułowaniem „w szczególności”, co oznacza, że każda zmiana przepisów prawa może powodować zmianę cennika. Również stale zmienia się inflacja, rozumiana jako wzrost cen towarów i usług na rynku w określonym czasie. Jest oczywistym, że warunki na rynku podlegają permanentnym zmianom, nawet w okresie tzw. stagnacji gospodarczej, a więc jest pewne, że w każdym momencie spełni się jedna z dwóch pierwszych przesłanek. Brak określenia, w jakim okresie miałyby nastąpić zmiana parametrów rynkowych i o jaką wielkość umożliwi Bankowi zmianę cennika w każdym, dowolnie wybranym momencie. W efekcie ma on możliwość zmiany stawek opłat i prowizji przewidzianej w cenniku, kiedy tylko uzna, że zaszła potrzeba z jego punktu widzenia. W rezultacie konsument jest narażony na niemożliwe do przewidzenia zmiany wysokości lub wprowadzenie nowych opłat i prowizji pobieranych przez pozwanego w związku z wykonywaniem umowy, bez możliwości ich zweryfikowania w oparciu o jakiegokolwiek obiektywne kryteria.

W ocenie Prezesa UOKIK postanowienie stosowane przez Bank i klauzula wpisana do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod pozycją 3181 należy uznać za tożsame, pomimo istniejących różnic w sformułowaniu postanowień. Różnice te nie mają znaczenia dla treści przedmiotowych klauzul, nie wpływają bowiem na cel, jakiemu ma służyć przedmiotowa klauzula. Zakwestionowane postanowienie stosowane przez Bank nie zawiera bowiem miary dokonywanych zmian, ani nawet ich kierunku, pozostawiając w tym zakresie pełną swobodę kredytodawcy.

Bank na etapie postępowania wyjaśniającego zmienił kwestionowane postanowienie uchwałą zarządu podjętą w dniu 11.09.2012r. W chwili obecnej problematyka zmiany stawek opłat lub prowizji w trakcie trwania umowy została uregulowana w § 15 ust. 2 wzorca umowy pod nazwą: „*Umowa kredytu gotówkowego*” w brzmieniu:

„*Bank, w trakcie trwania umowy, może zmienić stawki opłat i prowizji określone w Taryfie w zakresie:*

- 1) *obniżenia opłat lub prowizji, uzupełnienia o opłaty lub prowizje od nowych/zmodyfikowanych usług lub czynności bankowych – w każdym czasie,*
- 2) *podwyższenia opłat lub prowizji, w ciągu 6 miesięcy od wystąpienia przynajmniej jednej z poniższych okoliczności:*
 - a) *zmiany bądź wprowadzenia nowych przepisów prawa lub wytycznych organów nadzoru odnoszących się do wykonywania Umowy w zakresie opłat lub prowizji pobieranych na rzecz organów administracji państwowej, samorządowej i sądów lub w zakresie nowych czynności lub nowej formy wykonywania takiej usługi przez ww. podmioty, proporcjonalnie do wzrostu w takiej sytuacji faktycznych kosztów ponoszonych przez Bank,*

- b) *wzrostu faktycznych kosztów ponoszonych przez Bank w związku ze świadczeniem usługi na podstawie umowy lub wzrostu pracochłonności takiej usługi proporcjonalnie do wzrostu tych kosztów,*
- c) *wzrostu stopy rezerwy obowiązkowej od depozytów ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej o co najmniej 0,1 punktu procentowego przy czym zmiana którejkolwiek pozycji w Taryfie następuje proporcjonalnie do wzrostu kosztów ponoszonych przez Bank i nie więcej niż 100% w stosunku do dotychczasowej wysokości pozycji w Taryfie.”*

Stosownie do art. 27 ust. 1 powołanej ustawy o ochronie (...) Prezes UOKIK wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki określonej w art. 24 tej ustawy. W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

Ad pkt II sentencji decyzji

Prezes UOKIK zarzucił również INVEST-BANK SA stosowanie praktyki określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie (...), tj. nieuczciwej praktyki rynkowej, polegającej na wprowadzeniu konsumentów w błąd co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania kredytu (poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty „k” o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy o kredycie (...)) oraz co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu, a całkowitą kwotą kredytu (poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu).

Zgodnie z art. 5 pkt 12 ustawy o kredycie (...), rzeczywista roczna stopa oprocentowania, to całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym. Wzór obliczania RRSO stanowi załącznik nr 4 do ustawy o kredycie (...). W uproszczeniu, zawarte w przepisach równanie matematyczne pozwala na ukazanie proporcji całkowitego kosztu kredytu do jego całkowitej kwoty (w równaniu tym posłużono się terminami „kwota wypłaty” i „kwoty spłaty lub wnoszonych opłat”). Z uwagi na znaczny poziom złożoności przedmiotowego wzoru przeciętny konsument nie ma faktycznej możliwości zweryfikowania poprawności obliczania RRSO. Należy podkreślić, że ciężar prawidłowego podania RRSO spoczywa na przedsiębiorcy.

Bank udzielając kredytu gotówkowego kredytował prowizję za udzielenie kredytu oraz opłatę za ubezpieczenie kredytobiorcy, uwzględniając kredytowane koszty kredytu zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak i w całkowitych kosztach kredytu. Zdaniem Prezesa Urzędu powinno się je uwzględniać jedynie po stronie całkowitego kosztu kredytu (w przeciwnym bowiem razie przedstawione konsumentowi informacje powodują błędne ukazanie proporcji kosztów kredytu do kwoty którą dysponuje konsument – np. w przypadku porównywania oferty z kredytowaną prowizją i bez niej). Jeżeli dodatkowo ujęcie kredytowanych kosztów kredytu w kwocie kredytu znajduje swoje odzwierciedlenie w sposobie obliczania RRSO (tak jak to ma miejsce w niniejszej sprawie), informacja o wysokości RRSO nie będzie umożliwiała zidentyfikowania najtańszej oferty kredytowej. Od kredytowanej prowizji naliczane jest oprocentowanie (tak jak od pozostałej części kredytu), zatem kredyt którego prowizja jest kredytowana będzie droższy niż taki sam kredyt, przy

którym konsument zapłaci prowizję z własnych środków. Uwzględnienie kredytowanej prowizji zarówno w całkowitym koszcie jak i całkowitej kwocie sprawia, że proporcje kwoty do kosztów wydają się korzystniejsze w przypadku oferty z kredytowanymi kosztami.

Stanowisko Prezesa UOKIK w tej sprawie wynika z celowościowej wykładni przepisów dyrektywy oraz wniosków płynących z analizy praktyki innych państw członkowskich i wydanych przez Komisję Europejską wytycznych⁶, których celem jest ujednoczenie interpretacji przepisów dyrektywy we wszystkich państwach członkowskich. Komisja dokonała interpretacji definicji całkowitej kwoty kredytu, zgodnie z którą nie obejmuje ona kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów kredytu. Pomimo, że wytyczne zostały opracowane na potrzeby obliczania RRSO, to nie ulega wątpliwości, że interpretacja wykorzystanych w przepisach pojęć powinna być jednolita na gruncie całej regulacji, a nie tylko na potrzeby obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. W świetle tych ustaleń, Prezes UOKIK jest zdania, że kredytowane koszty kredytu – w formularzu informacyjnym, jak również w innych wypadkach, w których przedstawiane są informacje na temat kosztów kredytu - powinny być wpisane wyłącznie w rubryce „koszty”, a nie w „kwocie kredytu”. Każde inne rozwiązanie prowadzi bowiem do zafałszowania proporcji kosztów i udostępnionej konsumentowi kwoty i w konsekwencji uniemożliwia konsumentom rzetelne porównanie ofert różnych przedsiębiorców.

Bezprawność wyżej opisanych działań Banku Prezes UOKIK wywodzi z naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Art. 3 tej ustawy zakazuje stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych. Przez praktykę rynkową rozumie się działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy, sposób postępowania, oświadczenie lub informacje handlową, bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem produktu przez konsumenta. Pojęcie produktu ma znaczenie szerokie i obejmuje także usługi (art. 2 pkt 3 i 4 ustawy). Niewątpliwie działania Banku polegające na oferowaniu konsumentom kredytów gotówkowych i prezentowaniu ich warunków mieszczą się w przedstawionym powyżej pojęciu praktyki rynkowej.

Przepisy ustawy o przeciwdziałaniu (...) posługują się pojęciem przeciętnego konsumenta, w odniesieniu, do którego powinna być dokonana ocena każdej praktyki rynkowej. Art. 2 pkt 8 ustawy za przeciętnego uznaje konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny. Wymaga zarazem dokonania oceny tych cech z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy, ze względu na szczególne cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczną lub umysłową. Adresatem działań Banku, polegających na udzielaniu kredytów gotówkowych jest ogół konsumentów. Charakter oferowanej usługi finansowej nie wskazuje na to, by Bank kierował swoją ofertą do szczególnej grupy konsumentów, która mogłaby zostać wyodrębniona na podstawie określonej i wspólnej im cechy. W związku z powyższym, w niniejszej sprawie za przeciętnego uznano konsumenta dostatecznie dobrze poinformowanego, uważnego i ostrożnego przy uwzględnieniu czynników społecznych, kulturowych i językowych charakterystycznych dla polskiego konsumenta. Należy przy tym podkreślić, że wskazanie na takie cechy jak dostateczne poinformowanie, uwaga i ostrożność określa pewien zespół cech mentalnych konsumenta (jego przeciętność) znajdujących wyraz w tym, że z jednej strony

⁶ Wytyczne w sprawie stosowania przepisów dyrektywy o kredycie konsumenckim dotyczących rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania” (Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge)

możemy wymagać od niego pewnego stopnia wiedzy i orientacji w rzeczywistości, a z drugiej - nie możemy uznać, że jego wiedza jest kompletna i profesjonalna i że konsument nie ma prawa pewnych rzeczy nie wiedzieć. Przeciętny konsument nie posiada bowiem wiedzy specjalistycznej w danej dziedzinie. Taki konsument nie jest naiwny, ale nie potrafi też ocenić sytuacji tak jak profesjonalista. Przeciętny konsument ma prawo zakładać, że przedsiębiorca przekazuje mu informacje w sposób dostatecznie jasny, jednoznaczny i niewprowadzający w błąd. W art. 4 ust. 1 ww. ustawy określono dwie przesłanki, których łączne spełnienie pozwala na zakwalifikowanie praktyki przedsiębiorcy jako nieuczciwej, a mianowicie: sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz rzeczywiste lub potencjalne zniekształcenie w istotny sposób zachowań rynkowych przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Art. 4 ust. 2 ustawy zawiera otwarty katalog nieuczciwych praktyk rynkowych, wyróżnia m.in. praktyki rynkowe wprowadzające w błąd. Praktyki te mogą polegać zarówno na działaniu (art. 5) jak i zaniechaniu (art. 6), przy czym nie są one zakazane w każdych okolicznościach (art. 7). Oznacza to, że przypisanie przedsiębiorcy stosowania praktyk rynkowych wprowadzających w błąd wymaga odniesienia zarówno do ogólnej definicji nieuczciwej praktyki rynkowej zawartej w art. 4 ust. 1 ustawy, jak również definicji praktyki wprowadzającej w błąd zawartej w art. 5 lub art. 6 ustawy. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ww. ustawy, praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.

Przekładając te teoretyczne rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że w ocenie Prezesa UOKIK działania Banku polegające na błędnym prezentowaniu informacji o całkowitej kwocie kredytu oraz o całkowitym koszcie kredytu, a także na niewłaściwym sposobie obliczania RRSO mogą wprowadzać konsumentów w błąd, doprowadzając tym samym do wyboru mniej korzystnej oferty kredytowej (czyli do podjęcia decyzji, której w niezakłóconych warunkach konsument nie podjąłby). Takie działanie przedsiębiorcy narusza też dobre obyczaje, polegające na obowiązku rzetelnego informowania słabszej strony stosunku zobowiązaniowego, czyli konsumenta o istotnych cechach usługi, w tym przede wszystkim o jej cenie. Biorąc pod uwagę stopień skomplikowania całego zagadnienia, jak również ustawowego wzoru na obliczenie RRSO, nawet uważny, ostrożny i należycie poinformowany konsument jest narażony na podjęcie błędnej decyzji pod wpływem działań Banku.

Bank w toku prowadzonego postępowania, dzielając zarzut postawiony w punkcie II decyzji, wprowadził zmiany w rozwiązaniach systemowych poprzez odstąpienie od przyjmowania założenia, że całkowita kwota kredytu (kwota wypłaty k) to kwota kredytu, która została wypłacona konsumentowi łącznie ze skredytowanymi opłatami i prowizjami oraz przyjęcie założenia, że całkowita kwota kredytu to kwota kredytu niezawierająca skredytowanych kosztów oraz dokonał odpowiednich zmian we wzorcach umów dotyczących kredytów konsumenckich, które weszły w życie w dniu 28.05.2013r. W ocenie Prezesa UOKIK powyższe rozwiązanie prowadzi bezpośrednio do stwierdzenia zaniechania stosowania bezprawnych działań, a tym samym spełnione zostały warunki niezbędne do wydania decyzji na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie (...). W sytuacji, gdy zarzucana praktyka została zaniechana brak jest przesłanek do wydania decyzji zobowiązującej na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie (...). W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

Ad pkt III sentencji decyzji

Prezes UOKIK zarzucił również INVEST-BANK naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...), polegające na pobieraniu odsetek od kredytowanych kosztów kredytu w przypadku skorzystania przez kredytobiorcę z prawa do odstąpienia od umowy bez podania przyczyny w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy o kredycie (...), konsument ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy. Z kolei art. 54 ust. 1 ww. ustawy stanowi, że konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia jego spłaty. Ustęp 2 wspomnianego przepisu przewiduje natomiast, że konsument zwraca niezwłocznie kredytodawcy kwotę udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, nie później niż 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Ponadto, zgodnie z ust. 4 art. 54 tej ustawy, kredytodawcy nie przysługują żadne inne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej oraz opłat notarialnych. INVEST-BANK pobierał odsetki nie tylko od udostępnionej kwoty kredytu, ale także od kwoty kredytu obejmującej prowizję lub ubezpieczenie. Tymczasem, w ocenie Prezesa Urzędu, zgodnie z art. 54 ustawy o kredycie (...), przy odstąpieniu od umowy przez konsumenta, kredytodawca może pobrać wyłącznie odsetki od faktycznie udostępnionej kwoty kredytu. Skuteczne odstąpienie od umowy powoduje, że stosunek prawny wygasa ze skutkiem *ex tunc*, co tworzy swoistą fikcję prawną, tzn. umowę uważa się za niezawartą. Odstąpienie od umowy kształtuje nowy stan prawny między stronami w ten sposób, że od chwili jego złożenia umowa przestaje je wiązać, a strony nie są już obustronnie wobec siebie zobowiązane do świadczeń przewidzianych w umowie, a to co świadczyły, podlega zwrotowi (art. 494 k.c.). W przypadku umowy o kredyt konsumencki obowiązek zwrotu wzajemnie otrzymanych świadczeń sprowadza się do czynności leżącej po stronie konsumenta, tj. do zwrotu kredytodawcy kwoty udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, jako świadczenia otrzymanego na mocy tej umowy (art. 54 ust. 2 ustawy o kredycie (...)). Skoro wskutek odstąpienia od umowy kredytu, kredytodawcy nie przysługuje prowizja, to kwota kredytu w części przeznaczona na sfinansowanie prowizji nie jest zwracana kredytodawcy, a naliczanie odsetek od tej „nienależnej” kwoty od dnia wypłaty do dnia spłaty jest niedopuszczalne również z uwagi na okoliczność, że w odniesieniu do prowizji nie istnieje „dzień spłaty”, do którego należałoby liczyć odsetki. Reasumując w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki, w przypadku pokrycia opłat związanych z udzieleniem kredytu ze środków wypłaconych konsumentowi w ramach tego kredytu, Bankowi służy jedynie prawo żądania zwrotu środków pieniężnych wypłaconych kredytobiorcy pomniejszonych o koszty udzielonego kredytu, tj. prowizji oraz ubezpieczenia kredytu. Przeciwnie postępowanie przedsiębiorcy należy uznać za działanie bezprawne.

Zgodnie z dyspozycją art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o kredycie (...) nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał zabronionych działań, o których mowa w art. 24 ww. ustawy. Praktyka określona w przedmiotowym zarzucie wynika po części z praktyki wskazanej w zarzucie w pkt II sentencji decyzji, gdyż brak prawidłowego określenia całkowitej kwoty kredytu, oddziałuje bezpośrednio na sposób obliczania kwoty, od której należy liczyć odsetki w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy kredytu konsumenckiego. W związku z wprowadzeniem przez Bank zmian w zakresie sposobu wyliczania odsetek od kwoty kredytu nieuwzględniających kredytowanych kosztów w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od umowy od dnia 28.05.2013r., doszło do zaniechania stosowania kwestionowanej praktyki w niniejszym zarzucie. Mając powyższe na względzie organ ochrony konsumentów wydał decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą

zbiorowe interesy konsumentów i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 28.05.2013r. W sytuacji, gdy zarzucana praktyka została zaniechana brak jest przesłanek do wydania decyzji zobowiązującej na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie (...). W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie III sentencji niniejszej decyzji.

Ad pkt IV sentencji decyzji

Zgodnie z art.106 ust.1 pkt 4 ustawy o ochronie (...), Prezes UOKIK może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy. Z treści powyższego przepisu wynika, iż ww. kara ma charakter fakultatywny, a zatem do Prezesa UOKIK należy - w ramach uznania administracyjnego - decyzja w sprawie zasadności nałożenia kary pieniężnej w danej sprawie. Wprawdzie ustawa o ochronie (...) nie zawiera katalogu przesłanek, od których uzależniona jest decyzja o nałożeniu kary, jednakże w jej art. 111 zostało wskazane, że ustalając wysokość kary Prezes UOKIK winien wziąć pod uwagę w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Ustalając wysokość kary pieniężnej w decyzjach stwierdzających naruszenie zakazów określonych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, należy zatem uwzględnić wagę tego naruszenia, rozmiar skutków stosowanej praktyki ograniczającej konkurencję, bądź praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, jak również zaistniałe okoliczności obciążające i łagodzące.

Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, przede wszystkim charakter naruszenia, które przypisano INVEST-BANK w pkt I sentencji decyzji, Prezes UOKIK uznał nałożenie kary pieniężnej za uzasadnione. Zdaniem Prezesa UOKIK opisane w niniejszej decyzji działania podejmowane przez przedsiębiorcę w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej powinny być uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Pamiętać jednak należy, że na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Okolicznością przemawiającą za zastosowaniem kary pieniężnej jest fakt, iż Bank jako przedsiębiorca powinien mieć świadomość, że stosowanie klauzul uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jest bezprawne. Bank winien zatem zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych z uwzględnieniem przepisów art. 385¹ i nast. k.c., jak również z potrzeby dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych w taki sposób, by nie były tożsame z wpisami zamieszczanymi w rejestrze. Zauważyć przy tym należy, że rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny, publikowany na stronie www.uokik.gov.pl. Abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości.

Przychód osiągnięty przez INVEST-BANK S.A. w roku poprzedzającym wydanie niniejszej decyzji tj. za rok 2012 w kwocie [tajemnica przedsiębiorstwa] zł (słownie: [tajemnica przedsiębiorstwa] złotych) ustalono na podstawie złożonego przez Bank oświadczenia opartego o rachunek zysków i strat. Maksymalna wysokość kary mogła zatem wynieść [tajemnica przedsiębiorstwa] zł.

Ustalenie wysokości kary w analizowanej sprawie ma charakter wieloetapowy, co spowodowane jest zaistnieniem licznych okoliczności mających wpływ na tę wysokość. Ustalając wymiar kary pieniężnej w pierwszej kolejności Prezes UOKIK dokonał oceny wagi stwierdzonej w pkt I praktyki i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych wyliczeń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wymiar kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej. W powyższym kontekście wzięto pod uwagę, iż naruszenie przez INVEST-BANK zbiorowych interesów konsumentów polega na stosowaniu niedozwolonego postanowienia umownego, wpisanego do publicznie i powszechnie dostępnego Rejestru niedozwolonych postanowień umownych, prowadzonego przez Prezesa UOKIK. Należy także zważyć, że w wyniku analizowanego zachowania Banku pozycja kontraktowa konsumentów została osłabiona.

Kwestionowany zapis reguluje zagadnienia, które mogły w rzeczywistości odnosić się do wszystkich konsumentów, z uwagi na to, że dotyczyły one kredytów konsumenckich udzielanych przez przedsiębiorcę. Skutkiem zastosowania w umowie powyższego postanowienia było ograniczenie praw konsumentów oraz naruszenie ich interesów ekonomicznych. Uwzględniając powyższe, wskazane postanowienie należało zaklasyfikować, jako dotkliwe dla konsumentów. Jednocześnie uwzględnić także należy, że jego stosowanie mogło rodzić zagrożenie dla wszystkich konsumentów, kontrahentów INVEST-BANK. Rozważane w niniejszej decyzji zachowanie przedsiębiorcy wiązało się z działalnością dotyczącą rozpowszechnionych usług, co powodowało, że tym większa ilość osób mogła być zagrożona wskutek jego oddziaływania. Jednocześnie stwierdzić należy, że praktyka ujawniała się na rynku, na którym występuje duża ilość podmiotów oferujących swe usługi. A zatem, choć usługi kredytowe należą do usług, z których konsumenci korzystają w sposób powszechny, to biorąc pod uwagę możliwość wyboru innej oferty, stopień zagrożenia rozważanymi praktykami należało ocenić jako umiarkowany.

Nakładając karę pieniężną, Prezes Urzędu wziął pod uwagę konieczność ustalenia, czy naruszenie dokonane było umyślne czy też nieumyślne. Konieczność brania pod uwagę tej przesłanki w przypadku stosowania kar pieniężnych wynika z art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Z tego względu nakładając karę pieniężną, uwzględniono całokształt okoliczności sprawy, które wskazywać mogą na nieumyślny charakter naruszenia przez przedsiębiorcę w zakresie praktyki określonej w punkcie I sentencji decyzji. W zgromadzonym materiale dowodowym nie ma dowodów wyraźnej intencji wskazującej na umyślne naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Zebrane w trakcie postępowania wyjaśnienia i informacje mogą zatem wskazywać na wspomniane wyżej nieumyślne działanie. Pomimo tego, jak wskazano powyżej, samo stwierdzenie nieumyślności zakwestionowanej praktyki stanowi podstawę do nałożenia kary pieniężnej.

Prezes UOKIK uwzględnił czas stosowania postanowienia niedozwolonego, tj. niespełna 4 miesiące - klauzula nr 3181 została wpisana do Rejestru klauzul niedozwolonych w dniu 15.05.2012r., a decyzją Zarządu Banku z dnia 11.09.2012r. usunięto kwestionowany zapis ze wzorców umów.

Podsumowanie wagi stwierdzonego w punkcie I sentencji niniejszej decyzji naruszenia pozwoliło Prezesowi UOKIK na stwierdzenie, iż waga naruszenia wynikająca ze stosowania kwestionowanego postanowienia kształtuje się na poziomie 0,02 % przychodu osiągniętego przez INVEST-BANK w 2012r. Tym samym ustalona kwota bazowa wynosi [tajemnica przedsiębiorstwa] zł. Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej za stwierdzone w punkcie I sentencji niniejszej decyzji stosowanie praktyki

naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, dokonano również oceny zaistniałych w postępowaniu okoliczności łagodzących i obciążających mogących mieć wpływ na wymiar kary. Za okoliczność łagodzącą Prezes UOKIK uznał fakt, iż INVEST-BANK zaniechał stosowania zarzucanej mu praktyki jeszcze przez wszczęciem niniejszego postępowania, co skutkuje obniżeniem kwoty bazowej o 30%. Obliczona w ten sposób kara pieniężna z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...) w zakresie opisanym w pkt I. sentencji decyzji została określona w wysokości 26.934 zł (słownie: dwadzieścia sześć tysięcy dziewięćset trzydzieści cztery złotych), co stanowi [tajemnica przedsiębiorstwa] % przychodu INVEST-BANK oraz [tajemnica przedsiębiorstwa] % maksymalnego wymiaru kary.

W świetle powyższych okoliczności, uznać należy, że kara pieniężna nałożona na INVEST-BANK jest adekwatna do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie (...). Prezes UOKIK nakładając niniejszą decyzją ww. karę pieniężną za naruszenie przepisów ww. ustawy wziął pod uwagę, że kara ma: po pierwsze – charakter represyjny (nakładana jest za naruszenie ustawowych zakazów), po drugie – prewencyjny (ma zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i zniechęcać do naruszania prawa), zaś zagrożenie nią, czyli potencjalna możliwość nałożenia kary przez Prezesa Urzędu – nadaje jej charakter dyscyplinujący (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2004 r., sygn. akt: III SK 31/04). Zdaniem Prezesa UOKIK tak wymierzona kara spełnia zarówno rolę represyjną, jako sankcja i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak i prewencyjną, zapobiegającą ponownemu ich naruszeniu. Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie IV sentencji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie (...) karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: **NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000**.

Ad pkt V sentencji decyzji

Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKIK rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Natomiast w myśl art. 77 ust. 1 ustawy o ochronie (...) jeżeli w wyniku postępowania Prezes UOKIK stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Analogicznie - stosownie do treści przepisu art. 264 § 1 k.p.a. - jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. Do kosztów postępowania – zgodnie z art. 263 § 1 k.p.a. - zalicza się (...) również koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Postępowanie w sprawie stosowania przez INVEST-BANK praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes UOKIK - w pkt I-III sentencji decyzji - stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie (...). Kosztami postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa UOKIK ze stroną i w związku z tym postanowiono obciążyć Przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 39,90 zł (słownie: trzydzieści dziewięć złotych dziewięćdziesiąt groszy). Koszty niniejszego postępowania INVEST-BANK obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: **NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000**.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Krakowie (31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie V niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 479³² § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 264 § 2 k.p.a. w związku z art. 83 tejsze ustawy, przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatury w Krakowie (31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymują:

1. INVEST-BANK S.A., ul. Ostrobramska 77, 04-175 Warszawa
2. RKR a/a